

реформування в частині запобігання злочинам проти моральності (розширення кола діянь, що посягають на моральність, виділення злочинів проти моральності в окремий розділ КК, удосконалення диспозицій і санкцій відповідних норм КК, подальше доопрацювання Кодексу України про кримінальні проступки та його прийняття з урахуванням іноземного та міжнародного досвіду.

#### **Бібліографічні посилання**

1. Загальна декларація прав людини / Резолюція 217 А (III) Генеральної асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. – Режим доступу : [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995\\_015](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015) .
2. Копотун І. М. Особливості притягнення до кримінальної відповідальності в зарубіжному законодавстві за злочини проти громадського порядку та моральності / Копотун І. М. // Вісник академії адвокатури України. – 2010. – № 2 (18). – С. 62-68.
3. Кучанська Л. С. Поняття та система злочинів проти моральності у кримінальному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Кучанська Л. С. – Одеса, 2007.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 9-е вид., перероб. та доп. – К., 2012.
5. Приложение к проекту Концепции государственной политики формирования и защиты нравственности детей в Российской Федерации // Понкин И. В. Зарубежные законы и документы о формировании и защите общественной нравственности и нравственности несовершеннолетних. – М., 2008.
6. Проект Кодексу України про кримінальні проступки. – Режим доступу : [http://www.rada.gov.ua/~k\\_zakon\\_pr/code\\_crim.rtf](http://www.rada.gov.ua/~k_zakon_pr/code_crim.rtf).
7. Репецький С. П. Іноземний досвід кримінально-правової охорони суспільної моральності / Репецький С. П. // Право і суспільство. – 2009. – № 5. – С. 102-107. – Режим доступу : [http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Pis/2009\\_5/Repetskyu.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pis/2009_5/Repetskyu.pdf).
8. Савченко А. Злочини проти громадського порядку та моральності у США / Савченко А. // Міліція України. – 2005. – № 9. – С. 20-21.
9. Шалагин А. Е. Преступления против общественной нравственности: уголовно-правовой и криминологический анализ : монография / Шалагин А. Е. – М., 2011.

*Надійшла до редакції 05.06.2012*

**О.І. Богатирьова**

кандидат юридичних наук

*(Поліцейська фінансово-правова академія)*

УДК 343.281

## **ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ ПРОБАЦІЇ У РЕСПУБЛІЦІ КАЗАХСТАН**

Здійснено аналіз чинного законодавства Республіки Казахстан у сфері пробації з метою імплементації ряду положень у нормативно-правову базу України.

**Ключові слова:** пробація, служба пробації, умовно засуджений, пробаційний контроль, соціально-правова допомога, кримінально-виконавча інспекція.

Осуществлен анализ действующего законодательства Республики Ка-

захстан в сфері пробації з метою імплементації ряду положень в нормативно-правову базу України.

**Ключевые слова:** пробація, служба пробації, условно осужденный, пробационный контроль, социально-правовая помощь, уголовно-исполнительная инспекция.

The analysis of current legislation of the Republic of Kazakhstan is realized in the field of probation for the implementation of several provisions in the legal framework of Ukraine.

**Keywords:** probation, probation service, probation control, probationer, social-legal assistance, criminal-executive inspection.

**Постановка проблеми.** Служба пробації широко діє у світі, проте у більшості пострадянських країн вона застосування не має. Так, із дев'яти країн – членів СНД лише у Молдові та, з 2012 р., у Республіці Казахстан функціонує зазначена служба. Також система пробації існує й у Грузії – як колишнього члена СНД. В Азербайджані закон про пробацію перебуває на стадії підготовки. У Російській Федерації все йде до того, що у найближчий рік-два буде сформовано власну національну службу пробації. З цією метою планується прийняття відразу кількох федеральних законів: «Про пробацію у Російській Федерації та систему органів й організацій, які її здійснюють», «Про службу в органах та установах системи пробації», «Про соціальні гарантії офіцерам пробації».

В Україні також наразі не створено власну структуру у сфері пробації, але здійснюються певні кроки щодо формування законодавства у цьому напрямі. Реформування кримінально-виконавчої системи Республіки Казахстан створенням національної служби пробації свідчить про інтеграцію законодавства у систему міжнародних стандартів, сприйняття європейських методик поводження із засудженими, прихильність до цінностей гуманізму.

**Мета** статті полягає у доведенні того, що вивчення правової бази новоствореної служби пробації у Республіці Казахстан може стати плацдармом у поширенні досвіду впровадження міжнародних пенітенціарних стандартів ООН і Ради Європи як для України, так і для інших країн СНД.

**Виклад основного матеріалу.** Важливо наголосити, що 15 лютого 2012 р. у Республіці Казахстан було прийнято Закон «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів Республіки Казахстан з питань служби пробації», який вніс ряд змін та доповнень до Кримінального, Кримінально-процесуального та Кримінально-виконавчого кодексів держави. Відповідно до ст. 7-1 («Пробація у кримінально-виконавчій системі») Кримінально-виконавчого кодексу Республіки Казахстан, «пробація у кримінально-виконавчій системі – комплекс заходів соціально-правового характеру, що виробляються та реалізуються службою пробації кримінально-виконавчої інспекції індивідуально щодо кожного умовно засудженого у період іспитового строку та перебування під про-

баційним контролем для подальшої корекції їх поведінки з метою запобігання вчиненню ними нових злочинів» [1].

З цього визначення випливає, що пробація – це комплекс заходів соціально-правового характеру (пробаційний контроль); комплекс заходів, які виробляються службою пробації кримінально-виконавчої інспекції; комплекс заходів, які виконуються службою пробації кримінально-виконавчої інспекції; пробація застосовується тільки до умовно засуджених; має індивідуальний характер щодо кожного засудженого; здійснюється з метою корекції поведінки засуджених та з метою попередження вчинення ними нових злочинів; діє протягом іспитового строку, призначеного судом при умовному засудженні; передбачає знаходження засудженого під пробаційним контролем протягом іспитового строку.

Розкриваючи зміст правового аналізу діяльності служби пробації у Республіці Казахстан, спочатку розглянемо більш детально основні визначення поняття «пробація».

1. Під пробаційним контролем у казахстанському законодавстві розуміється діяльність служби пробації кримінально-виконавчої інспекції щодо здійснення контролю за виконанням покладених судом на умовно засуджених обов'язків та їх поведінкою й сприяння в отриманні соціально-правової допомоги у період іспитового строку.

Треба звернути увагу, що Кримінально-виконавчий кодекс Республіки Казахстан передбачає, окрім загального, ще й посилений пробаційний контроль. Перший передбачає явку умовно засудженого до служби пробації кримінально-виконавчої інспекції для реєстрації 2 рази на місяць, другий – 4 рази [1].

Метою пробаційного контролю є відновлення соціальної справедливості, виправлення засуджених, запобігання повторному вчиненню злочинів, дотримання умовно засудженими загальноприйнятих соціальних, моральних і правових норм через контролювання виконання обов'язків, встановлених законом або судом.

Для досягнення мети пробаційного контролю за поведінкою умовно засуджених у період іспитового строку служба пробації кримінально-виконавчої інспекції:

1) не рідше одного разу на місяць проводить профілактичну бесіду з умовно засудженими;

2) вживає заходів для недопущення та запобігання з боку засуджених випадків адміністративного правопорушення, яке посягає на громадський порядок, моральність, права неповнолітніх, особистість, у сфері сімейно-побутових відносин і повторних злочинів;

3) щомісячно перевіряє засуджених за існуючими обліками органів внутрішніх справ, а також за обліками територіальних управлінь Комітету з правової статистики та спеціальними обліками Генеральної прокуратури Республіки Казахстан на предмет вчинення засудженим адміністративного правопорушення, яке посягає на громадський порядок і моральність, права неповнолітніх, на особистість, а також у сфері сімей-

но-побутових відносин, за яке на нього було накладено адміністративне стягнення, зміни місця проживання, вчинення нових злочинів або притягнення до кримінальної відповідальності;

4) на постійній основі здійснює обмін з правоохоронними та іншими органами й установами інформацією, що стосується поведінки умовно засуджених та дотримання ними покладених судом обов'язків, проведення спільних профілактичних заходів.

Здійснення пробаційного контролю проводиться згідно з вироком, постановою, ухвалою суду, що набули законної сили. Пробаційний контроль за поведінкою умовно засуджених протягом іспитового строку служба пробації кримінально-виконавчої інспекції здійснює за місцем проживання, роботи та навчання засуджених. Забезпечує пробаційний контроль за виконанням покладених судом на умовно засуджених обов'язків та їх поведінкою з наданням сприяння в отриманні соціально-правової допомоги у період іспитового строку служба пробації кримінально-виконавчої інспекції за місцем проживання.

Для забезпечення належного пробаційного контролю та отримання інформації про місце перебування засуджених осіб служба пробації кримінально-виконавчої інспекції вправі використовувати електронні засоби стеження, види яких визначаються Урядом Республіки Казахстан. Маються на увазі, у першу чергу, електронні браслети. Порядок їх застосування службою пробації кримінально-виконавчої інспекції при здійсненні пробаційного контролю визначається уповноваженим органом у сфері кримінально-виконавчої діяльності.

Начальник служби пробації кримінально-виконавчої інспекції або особа, яка його заміщає, згідно з обмеженнями, призначеними засудженому судом, на підставі відомостей, що його характеризують, а також виходячи з технічної можливості встановлення відповідного обладнання ухвалює рішення про застосування до нього електронних засобів стеження при постановці засудженого на персональний облік, а також у подальшому при виконанні покарання.

2. Умовно засуджені перебувають під пробаційним контролем служби пробації кримінально-виконавчої інспекції. Служба пробації є підрозділом кримінально-виконавчої інспекції. Сама ж кримінально-виконавча інспекція, відповідно до ч. 2 ст. 14 чинного Кримінально-виконавчого кодексу Республіки Казахстан, виконує покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, у виді залучення до громадських робіт, виправних робіт та обмеження волі. До недавнього часу саме кримінально-виконавча інспекція здійснювала нагляд за умовно засудженими [6].

3. Діяльність служби пробації відрізняється від кримінально-виконавчої інспекції тим, що перша, окрім нагляду та контролю, виконує також функцію надання піднаглядному соціально-правової допомоги. У роботі служби пробації акцент зміщений з виправлення на допомогу умовно засудженому в його адаптації у суспільстві, тому й перше,

що робить працівник служби пробації – це вивчає проблеми особистості правопорушника, що стали причиною скоєння злочину, зі встановленням стану його здоров'я, рівня освіти та зайнятості працею, наявності місця проживання, а також з'ясовує інші відомості, необхідні для визначення обсягу соціально-правової допомоги. За результатами вивчення особистості та життєвої ситуації умовно засудженого службою пробації кримінально-виконавчої інспекції протягом трьох робочих днів після постановки його на облік складається індивідуальна програма надання соціально-правової допомоги, в якій міститься інформація про потребу у наданні соціально-правової допомоги умовно засудженому. Один примірник індивідуальної програми долучається до контрольної справи умовно засудженого, другий видається засудженому під розписку. При виникненні необхідності у потребі умовно засудженого в одержанні додаткової або іншої допомоги, а також при встановленні судом посиленого пробаційного контролю в індивідуальну програму за взаємною згодою вносяться відповідні корективи.

Основними напрямками соціально-правової допомоги умовно засудженим є сприяння в отриманні освіти, оволодінні професією, працевлаштуванні, лікуванні, а також забезпеченні правової допомоги. Для дієвого виконання зазначених напрямків Уряд Республіки Казахстан 28 квітня 2012 р. затвердив Правила надання соціально-правової допомоги умовно засудженим [9].

Згідно з даними правилами медична допомога надається у державних закладах охорони здоров'я у рамках гарантованого обсягу безкоштовної медичної допомоги. Для надання медичної допомоги служба пробації надсилає копію індивідуальної програми у державні заклади охорони здоров'я за місцем проживання умовно засудженого.

Умовно засуджений з незакінченою середньою освітою направляється службою пробації до навчальних закладів за місцем проживання. Місцеві виконавчі органи, неурядові та інші організації сприяють службі пробації при здійсненні соціально-правової допомоги умовно засудженим відповідно до індивідуально розробленої програми. Для отримання правової допомоги служба пробації надсилає копію індивідуальної програми у місцеві виконавчі органи.

При наданні умовно засудженим допомоги у працевлаштуванні місцеві виконавчі органи здійснюють такі заходи, як:

- 1) надання робочих місць у рамках інвестиційних проектів, що реалізуються за програмою з форсованого індустріально-інноваційного розвитку;
- 2) залучення умовно засуджених, які не мають конкурентоспроможних професій, до оплачуваних сезонних сільськогосподарських робіт;
- 3) працевлаштування умовно засуджених за квотою робочих місць.

У разі виникнення потреби умовно засудженого в отриманні іншої допомоги служба пробації надсилає копію індивідуальної програми у відповідні організації за місцем проживання умовно засудженого.

Місцеві виконавчі органи, державні органи, а також недержавні організації після отримання копії індивідуальної програми інформують службу пробації про надану ними допомогу або про неможливість її надання. Місцеві виконавчі органи при розробці програми розвитку територій та/або стратегічних планів передбачають комплекс заходів з надання соціально-правової допомоги засудженим, які перебувають на обліку служби пробації.

Про хід одержуваної соціально-правової допомоги умовно засуджений звітує службі пробації двічі на місяць, а при посиленому пробаційному контролі – чотири рази під час явки для реєстрації. У разі відмови умовно засудженого в одержанні соціально-правової допомоги працівником служби пробації складається відповідний акт, який долучається до контрольної справи. До матеріалів, які направляються до суду на продовження іспитового строку, скасування умовного засудження, встановлення посиленого пробаційного контролю, долучається акт про відмову умовно засудженого від отримання соціально-правової допомоги.

У разі оголошення судом умовно засудженого у розшук протягом трьох робочих днів після отримання відповідної постанови суду служба пробації направляє відповідне повідомлення до місцевого виконавчого органу та у відповідну організацію для призупинення надання соціально-правової допомоги. Умовно засуджені можуть оскаржити неправомірні дії працівників служби пробації, працівників місцевих виконавчих органів, а також працівників державних і недержавних організацій, які надають соціально-правову допомогу, в установленому законом порядку.

Цікавим є той факт, що після закінчення іспитового строку пробаційний контроль за поведінкою умовно засудженого припиняється і він знімається з обліку служби пробації кримінально-виконавчої інспекції, при цьому соціально-правова допомога, яка надається йому державними органами та іншими організаціями, триває згідно з індивідуальною програмою.

4. Засуджений підпадає під пробаційний контроль тільки у тому випадку, якщо до нього застосовано умовне засудження. Відповідно до ч. 5.1 ст. 63 Кримінального кодексу Республіки Казахстан суд, призначаючи умовне засудження, встановлює пробаційний контроль і покладає на засудженого виконання певних обов'язків: не змінювати постійного місця проживання, роботи, навчання без повідомлення служби пробації кримінально-виконавчої інспекції, не відвідувати певні місця, пройти курс лікування від алкоголізму, наркоманії, токсикоманії, венеричного захворювання або ВІЛ/СНІД, здійснювати матеріальну підтримку власної сім'ї. Суд може покласти на умовно засудженого виконання й інших обов'язків, які сприятимуть його виправленню [4].

При цьому, якщо до закінчення іспитового строку умовно засуджений своєю поведінкою довів своє виправлення, суд за поданням служби пробації кримінально-виконавчої інспекції може постановити про скасування умовного засудження і про зняття із засудженого судимості.

Умовне засудження може бути скасовано за умови закінчення не менше половини встановленого іспитового строку.

Якщо ж умовно засуджений вчинив адміністративне правопорушення, що посягає на громадський порядок і моральність, права неповнолітніх, на особистість та у сфері сімейно-побутових відносин, за яке на нього було накладено адміністративне стягнення, умисне пошкодження (псування) електронних засобів стеження, а також у разі неявки для реєстрації без поважної причини, зміни місця проживання без дозволу служби пробації кримінально-виконавчої інспекції, а також у разі невиконання покладених на нього судом обов'язків, суд за поданням служби пробації кримінально-виконавчої інспекції може продовжити іспитовий строк і встановити посилений пробаційний контроль, але не більше ніж на один рік.

У разі ж повторного вчинення умовно засудженим протягом іспитового строку вищевказаних порушень, а також непокори законній вимозі, образи або загрози вчинення насильницьких дій стосовно працівників служби пробації кримінально-виконавчої інспекції або якщо умовно засуджений втік від контролю, суд за поданням служби пробації кримінально-виконавчої інспекції постановляє про скасування умовного засудження та про виконання призначеного вироком суду покарання.

У Республіці Казахстан кримінальне законодавство не визначає правову природу умовного засудження, але, незважаючи на це, умовне засудження пов'язане з однією головною метою – досягти виправлення засудженого без реального відбування ним кримінального покарання. Застосування умовного засудження, крім вирішення цього завдання, впливає і на скорочення кількості осіб, які відбувають покарання в ізоляції від суспільства, і на заощадження бюджетних коштів на їх утримання у виправних установах, також сприяє більш ефективному вирішенню завдань загальної і спеціальної превенції [3].

Діяльність служби пробації кримінально-виконавчої інспекції Республіки Казахстан регулюється наказом Міністра внутрішніх справ від 19.03.2012 р. № 157 «Про затвердження Правил організації діяльності служби пробації кримінально-виконавчої інспекції» [8].

Відповідно до зазначених Правил новостворена казахстанська служба пробації кримінально-виконавчої інспекції здійснює:

1) взаємодію з підрозділами прокуратури, місцевими органами військового управління, місцевими виконавчими органами, судами та громадськими об'єднаннями, з адміністрацією підприємств, установ і організацій, в яких навчаються або працюють засуджені;

2) внесення подань до суду для вирішення таких питань:

– про продовження іспитового строку і встановлення посиленого пробаційного контролю, скасування умовного засудження щодо засуджених, які втекли від контролю, з постановкою питання про оголошення розшуку та обрання запобіжного заходу;

– про скасування умовного засудження та зняття судимості;

– про звільнення від покарання або пом'якшення покарання внаслідок видання кримінального закону, що має зворотну силу, а також акта про амністію;

3) з дня надходження вироку суду у добовий термін (без урахування вихідних та святкових днів) постановку на облік засуджених із занесенням їх даних в інформаційну базу даних, у разі зміни місця проживання своєчасно проводить їх коригування;

4) перевірку засуджених осіб за функціонуючими автоматизованими інформаційно-пошуковими системами органів внутрішніх справ та інформаційними системами Комітету з правової статистики та спеціальними обліками Генеральної прокуратури Республіки Казахстан;

5) не рідше одного разу на квартал (у місті та у районному центрі – не рідше одного разу на місяць) профілактичну роботу за місцем проживання і роботи із засудженими (проведення бесід про недопущення адміністративних правопорушень і кримінальних злочинів, а також порушень умов відбування покарань);

б) щоквартально звірку з судом по вироках, які надійшли на виконання, про що складаються акти звірок у двох примірниках;

7) щоквартально звірку з територіальним Управлінням Комітету з правової статистики та спеціальними обліками Генеральної прокуратури Республіки Казахстан за виставленими повідомленнями про засуджених, про що складаються акти звірок у двох примірниках;

8) щомісячно звірку з оперативно-розшуковими підрозділами за списками осіб, які перебувають у розшуку, про що складається акт звірки у двох примірниках;

9) щомісячно звірку з підрозділами міграційної поліції за виставленими і знятими з обліку сторожовим картками, про що складається акт звірки у двох примірниках;

10) щомісячно до підрозділів громадської безпеки направляють списки осіб, які перебувають на обліку служби пробації кримінально-виконавчої інспекції, для підвищення інформованості дільничних інспекторів поліції та у справах неповнолітніх;

11) щомісячно з метою припинення фактів незаконного виїзду за межі Республіки Казахстан осіб, засуджених до покарань без ізоляції від суспільства, у тому числі іноземних осіб, у підрозділи міграційної поліції направляють списки перебуваючих на обліку і знятих з обліку;

12) первинні заходи щодо розшуку осіб, які перебувають на обліку, місцезнаходження яких невідоме;

13) несуть персональну відповідальність за збереження контрольних справ;

14) облік умовно засуджених, контроль за виконанням покладених судом на умовно засуджених обов'язків і за їх поведінкою за місцем проживання; знімають з обліку засуджених;

15) проводять такі операції з документами: реєстрацію документів вхідної та вихідної кореспонденції; контроль виконання документів;



оперативне зберігання і використання документів; передачу документів на зберігання у відомчий архів;

1б) мають у наявності печатки і штампи, які зберігаються у сейфах або вогнетривких металевих шафах, що опечатуються.

У разі призначення умовно засудженому додаткового покарання у виді залучення до громадських робіт, позбавлення права обіймати певну посаду або займатися певною діяльністю служба пробації кримінально-виконавчої інспекції у повному обсязі виконує заходи відповідно до вимог до кожного виду покарання.

Окремо у Правилах організації діяльності служби пробації кримінально-виконавчої інспекції прописується порядок організації пробаційного контролю за неповнолітніми засудженими.

Після аналізу зазначених Правил вкажемо ті новели, які відрізняють діяльність новоствореної служби пробації кримінально-виконавчої інспекції у Республіці Казахстан від чинної української кримінально-виконавчої інспекції (далі – КВІ).

На відміну від української КВІ служба пробації кримінально-виконавчої інспекції Республіки Казахстан вносить подання до суду для вирішення таких питань:

– про продовження іспитового строку та встановлення посиленого пробаційного контролю у разі вчинення умовно засудженим адміністративного правопорушення, яке посягає на громадський порядок і моральність, права неповнолітніх, на особистість й у сфері сімейно-побутових відносин, за яке на нього було накладено адміністративне стягнення, умисне псування електронних засобів стеження, а також у разі неявки для реєстрації без поважної причини, зміни місця проживання без дозволу служби пробації кримінально-виконавчої інспекції, а також у разі невиконання покладених на засудженого судом обов'язків [8];

– про скасування умовного засудження щодо засуджених, які уникали контролю, з постановкою питання про оголошення розшуку та обрання запобіжного заходу. З моменту винесення судом постанови про оголошення умовно засудженого у розшук іспитовий строк переривається і поновлюється за рішенням суду. В Україні кримінально-виконавча інспекція тільки вносить до суду подання про скасування звільнення від відбування покарання з випробуванням і направлення засудженого для відбування призначеного покарання, матеріали ж для оголошення розшуку засуджених направляються до органів внутрішніх справ [7];

– про скасування умовного засудження та зняття судимості – якщо до закінчення іспитового строку умовно засуджений своєю поведінкою довів своє виправлення, то після закінчення не менше половини встановленого іспитового строку служба пробації кримінально-виконавчої інспекції вносить про це подання до суду. У поданні викладаються дані, що характеризують особистість умовно засудженого, його поведінку, і ставиться питання про скасування умовного засудження і про зняття із засудженого судимості [4]. КВІ України надсилають до суду подання

про звільнення від подальшого відбування покарання засудженої особи без винесення питання про зняття судимості.

Отже, створення служби пробації у Республіці Казахстан відбулося у рамках розширення функцій діючих сьогодні кримінально-виконавчих інспекцій. Крім контролю за умовно засудженими щодо виконання ними покладених судом обов'язків служба пробації кримінально-виконавчої інспекції надає також сприяння в отриманні ними соціально-правової допомоги. Наразі казахстанське законодавство закріплює умовно-вирокову пробацію, оскільки засуджений підпадає під пробаційний контроль тільки у тому випадку, якщо до нього застосовано умовне засудження.

Саме визначення поняття «пробація» законодавець закріпив у Кримінально-виконавчому кодексі Республіки Казахстан, з чого слід дійти висновку, що за казахстанським законодавством пробація – це категорія не кримінально-правова і не кримінально-процесуальна.

Отже, позитивним досвідом та можливою новелою для українського законодавства у створенні національної служби пробації можуть послужити такі положення, які містить казахстанське право у даній сфері: наявність відповідної картотеки служби пробації кримінально-виконавчої інспекції; обов'язок умовно засудженого з'являтися до служби пробації кримінально-виконавчої інспекції два рази, а при посиленому пробаційному контролі – чотири рази на місяць для реєстрації, а також за викликом до служби пробації кримінально-виконавчої інспекції.

За чинним законодавством України прерогатива з визначення кількості явок на місяць для реєстрації у кримінально-виконавчу інспекцію належить самому інспектору кримінально-виконавчої інспекції (від 1 до 4 разів на місяць). Відповідно до ч. 3 ст. 13 Кримінально-виконавчого кодексу України працівник інспекції виносить постанову про встановлення днів явки на реєстрацію та контролює їх періодичність [7].

Періодичність явки засудженої особи на реєстрацію до інспекції встановлюється від одного до чотирьох разів на місяць залежно від злочину, за який її засуджено, ставлення засудженої особи до відбування покарання, тому дана пропозиція дозволить законодавчо закріпити конкретну цифру у днях та надасть можливість усунути суб'єктивне ставлення інспектора до засудженого й, відповідно, зменшить корупційні прояви як з боку самих засуджених, коли вони пропонують за реєстрацію один раз на місяць матеріальну допомогу, так і з боку самих інспекторів кримінально-виконавчої інспекції [2].

Кримінально-виконавча інспекція під час внесення до суду подання про звільнення від подальшого відбування покарання засудженої особи могла б одночасно й виносити питання про зняття судимості. Засудженим, який ухиляється від пробаційного контролю, визнається особа, місцезнаходження якої не встановлено протягом більше п'ятнадцяти календарних днів з моменту неявки для реєстрації у службу пробації кримінально-виконавчої інспекції. Після закінчення зазначеного строку служба пробації кримінально-виконавчої інспекції проводить первинні

розшукові заходи.

В Україні ж початкові розшукові заходи проводяться з дня, коли працівнику інспекції стало відомо про залишення засудженою особою місця постійного проживання, що може тривати досить невизначений строк, як мінімум місяць [2]. Крім цього, переривання судом іспитового строку з моменту винесення постанови про оголошення умовно засудженого у розшук і поновлення за рішенням суду в Україні виглядатиме приблизно так: з моменту винесення органами внутрішніх справ постанови про оголошення засудженого у розшук іспитовий строк автоматично переривається і поновлюється за рішенням суду з можливим продовженням або взагалі скасуванням іспитового строку й призначенням засудженому реального відбуття покарання.

На умовно засуджених, так само як і на осіб, звільнених з випробуванням, покладається ряд обов'язків. За Кримінальним кодексом Республіки Казахстан це: не змінювати постійного місця проживання, роботи, навчання без повідомлення служби пробації кримінально-виконавчої інспекції, не відвідувати певні місця, пройти курс лікування від алкоголізму, наркоманії, токсикоманії, венеричного захворювання або ВІЛ/СНІД, здійснювати матеріальну підтримку сім'ї. Суд може покласти на умовно засудженого виконання й інших обов'язків, що сприяють його виправленню [4], за КК України – попросити публічно або в іншій формі вибачення у потерпілого; не виїжджати за межі України на постійне проживання без дозволу кримінально-виконавчої інспекції; повідомляти кримінально-виконавчу інспекцію про зміну місця проживання, роботи або навчання; періодично з'являтися для реєстрації в кримінально-виконавчій інспекції; пройти курс лікування від алкоголізму, наркоманії або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб [5].

**Висновок.** На підставі викладеного можемо дійти висновку, що казахстанська служба пробації кримінально-виконавчої інспекції:

– здійснює пробаційний контроль (контроль за виконанням покладених судом обов'язків на умовно засуджених та їх поведінкою з наданням сприяння в отриманні соціально-правової допомоги у період іспитового строку). Кримінально-виконавча інспекція в Україні наразі так само здійснює контроль за поведінкою осіб, проте вона не займається сприянням в отриманні засудженими соціально-правової допомоги;

– зазначений пробаційний контроль у Казахстані відбувається лише щодо окремої категорії засуджених – умовно засуджених; в Україні КВІ здійснює контроль за поведінкою звільнених від відбування покарання з випробуванням, а також звільнених від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.

#### *Бібліографічні посилання*

1. Про внесення змін та доповнень в деякі законодавчі акти Республіки Казахстан з питань служби пробації : Закон Республіки Казахстан від 15 лютого 2012 р. № 556-IV // Режим доступу : [http://online.zakon.kz/Document/?doc\\_id=31124783&sublink=1002311523](http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31124783&sublink=1002311523).

2. Інструкція про порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням во-

лі, та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань : затверджено наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань, МВС України від 19 грудня 2003 р. № 270/1560 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 2. – Ч. 1-2. – Ст. 90.

3. Про внесення змін та доповнень в деякі законодавчі акти Республіки Казахстан з питань служби пробації : Коментар до Закону Республіки Казахстан від 15 лютого 2012 р. № 556-IV / суддя Верховного Суду РК у відставці, д-р юрид. наук Юрченко Р. М. // Режим доступу : [http://online.zakon.kz/Document/?doc\\_id=31184103](http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31184103).

4. Кримінальний кодекс Республіки Казахстан від 16 липня 1997 р. (зі змінами та доповненнями станом на 16.02.2012 р.) // Режим доступу : [http://online.zakon.kz/Document/?doc\\_id=1008032&sublink=630000](http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1008032&sublink=630000).

5. Кримінальний кодекс України // ВВР України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131 (із змінами та доповненнями станом на 17 червня 2012 р.).

6. Кримінально-виконавчий кодекс Республіки Казахстан від 13 грудня 1997 р. № 208-I (зі змінами та доповненнями станом на 15.02.2012) // Режим доступу : [http://online.zakon.kz/Document/?doc\\_id=1008443&page=8](http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1008443&page=8).

7. Кримінально-виконавчий кодекс України // ВВР України. – 2004. – № 3. – Ст. 21 (із змінами та доповненнями станом на 17 січня 2012 р.).

8. Про затвердження Правил організації діяльності служби пробації кримінально-виконавчої інспекції : Наказ Міністерства внутрішніх справ Республіки Казахстан від 19.03.2012 р. № 157 // Режим доступу : <http://kuis.kz/ru/prikaz-no-157-ot-19032012g-obutverzhdenii-pravil-organizacii-deyatelnosti-sluzhby-probacii-ugolovno>.

9. Про затвердження Правил надання соціально-правової допомоги умовно засудженим : Постанова Уряду Республіки Казахстан від 28 квітня 2012 р. № 542 // Режим доступу : [http://online.zakon.kz/Document/?doc\\_id=31184713](http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31184713).

Надійшла до редакції 06.06.2012

**В.М. Пальченкова**

кандидат історичних наук, доцент  
(Класичний приватний університет)

УДК 340.155.2

## СПОСТЕРЕЖНІ КОМІСІЇ ЯК ФОРМА КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ НАПРИКІНЦІ 70-х – НА ПОЧАТКУ 80-х рр. ХІХ ст.

Висвітлюється початковий етап діяльності спостережних комісій як форми громадського контролю пенітенціарної системи.

**Ключові слова:** Головне тюремне управління, громадський контроль, пенітенціарна система, Російська імперія, спостережні комісії.

Освещается начальный этап деятельности наблюдательных комиссий как формы общественного контроля пенитенциарной системы.

**Ключевые слова:** Главное тюремное управление, наблюдательные комиссии, общественный контроль, пенитенциарная система, Российская империя.

The article describes an initial phase of the supervisory committee as a form of the social control in the penitentiary system.

**Keywords:** The main prison administration, the supervisory committee, the social control, the penitentiary system, The Russian Empire.